

troer, at den Indskrænkning, der hviler paa Fæsttegodsset, virkelig giver Ret til et Afdrag i dets Værdi, uden at jeg, — for strax at udelukke Forverking med Andres virkelige eller formodede Meninger — i nogen Maade vil reducere Eierenes Ret til blot Erstatning for hvad Godset som Fæsttegods hidtil har indbragt, dersfra er jeg meget langt. Jeg skal ikke fortsætte de Betragtninger, som herom ere anstillede: deels af den ærede Ordfører og deels af den ærede Rigsdagsmand for Holbæk Amts 2den Valgkreds (Tscherning), men jeg skal dog ved en simpel Betragtning af Forholdene søge at gjøre det klart, hvorledes det staaer for mig, at Fæsttebefolkningen i det Hele virkelig har et vist Krav paa Noget af den Capitalværdi, som stikker i Fæsttegodsset, eller rettere, at Staten eier Noget af denne Capitalværdi, med Forpligtelse til at anvende den paa Fæsttebefolkningen. Naar vi tænke os et Antal Selveiergaarde, folgte for fuld Værdi til et Antal Bønder, der slet ikke kunne udbetale Noget af Kjøbesummen, og altsaa skulle forrente den fulde Kjøbesum, saa vilde man sige: disse Selveiere kunne umuligt bestaae, i Gjenemsnit kan ingen Bønde leve, naar han har hele Gaardens Værdi hvilende paa den som Gjæld, saa at han altsaa under Navnet Selveier egentlig kun er Forpagter, og Forpagningsafgiften er hele Renten af Gaardens Salgsværdi. Nu har Fæsttebefolkningen en Ret, som ligger i Fæstteforholdet, som det er nedarvet, en Ret til at subsidiere paa Fæsttegodsset, og Fæsttegodsset ejes af Godseieren med den Indskrænkning, at Fæsttebefolkningen skal kunne leve der, og til at kunne leve hører ogsaa, at den kan vedligeholde sig derpaa, ved under det løbende Fæste at opsamle Indfæstningen, for at kunne fornye Fæstet. Det er en aldeles uberettiget Fordring, hvis Godseieren forlanger, at de, der tage Fæste paa hans Gaarde, skulle i Almindelighed andetsteds fra medbringe en Capital til at erhverve Fæstet. Indfæstningssummen bør kunne erhverves paa Fæsttegaarden selv, og det er altsaa klart, at Fæsttebondstanden kun kan bestaae derved, at den ikke nogenstunde udbetaler til Godseieren den fulde Rente af den i Gaarden, hvis den vurderes som Selveiendom, staaende Capital,

thi, udbetale de, i Form af en hvilken som helst Afgift, den fulde Rente af den i Gaarden staaende Capitalværdi, saa kunde de ligesaa let bestaae som Selveierbønder under lige Vilkaar. Det ligger altsaa i hele Fæstteforholdets Natur, at Fæsttebonden lever derved, at Godseieren ikke faaer eller ikke kan faae fuld Rente af den Capitalværdi, Godset har, naar det tænkes solgt til Selveiendom. Det er en Indskrænkning, som hviler paa Godseierenes Eiendom, saalænge det er Fæsttegods, og det er derfor, at jeg troer, at det er en ubillig Maaleslof, naar man siger, at det skal sælges for den fulde i Handel og Wandel forekommende Pris for Selveiergods. Man vil sige: Ja, Godseieren behøver jo dog, hver Gang en Gaard bliver fæstteledig, ikke at bortfæste den; han kan sætte den enkelte Gaard til Auction, sælge den som Selveiendom og tage den fulde Værdi derfor; han kan gjøre det saa meget mere nu, som hans Gods ikke ved at blive ucomplet taber nogen Rettighed; men Godseieren kan dog efter den almindelige Mening, saaledes som hele Opinionen derom er, ikke gjøre det; en human Godseier vil aldeles ikke sælge paa at gennemføre dette, at sælge enhver fæstteledig blivende Gaard, uden Hensyn til de efterladte Børn eller Slægtninge, til den Hvistbydende som Selveiendom; men, hvis Nogen tænker paa at gennemføre det, saa er her virkelig et Punkt, hvor Staten er berettiget til at gribe ind i og lægge et Baand paa og erklære, at den ikke vil tillade Godseieren ved denne Fremgangsmaade at fæste en heel Familie over paa det Offentlige og gjøre den til Byrde for Staten. Altsaa troer jeg ikke, at man kan gaae ind paa den Beregningsmaade af Overdragelsessummen, som den ærede Proponent og tre andre Medlemmer af Udvalget have fastholdt. Jeg antager ikke, at disse ærede Medlemmer have tænkt paa den Udvei, at ved Taxationen vil dog i Virkeligheden ikke blive fastsat en fuldt saa stor Kjøbesum, at Taxationen vil blive lempeligere end den virkelige Handel og Wandel, det kunne de ærede Medlemmer ikke have tænkt paa; thi de bør antage, at Taxationsmændene samvittighedsfuldt opfylde deres Pligt, og, gjøre de det, saa skulle de fastsætte Fæsttegaardens Værdi,